

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

31. Alia dubia circa pœnitentiam impositam à Confessario proponuntur.
Sed præter ea jam ex illis iterum adscripta in hoc tractatu, restant
sequentia dubia. Primum, an Confessarius teneatur imponere ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76393)

§. 1. Negatiue respondent Doctores, quos ego citauit in 3. part. ir. 4. resol. 53. quibus nunc addo Turrianum in selectis disp. part. 2. disp. 31. dub. 62. qui oppositam opinionem improbabilem & temerariam vocat.

RESOL. XXX.

An penitens possit commutare propria autoritate penitentiam in melius? Et docetur, quod quando penitens obliuiscitur penitentiam iniunctam, & non possit adire primum Confessarium, possit adimplere penitentiam secundum proprium arbitrium, considerando peccata confessam, & satisfactionem, que communiter solet adiungi pro similibus peccatis.

§. 1. Negatiue contra me nominatim respondet Tamburinus, Opusc. 1. de Confess. lib. 4. c. 3. §. 1. v. 15. quia, ait ipse, nemo potest commutare praeceptum Superioris, etiam in melius: v. g. non potest fidelis commutare auditionem Missae die festiuo in opus quodlibet illa auditione excellentius, quia non est superiorum quia in casu nostro illud opus, quod a Confessario imponitur, eleuat virtute clauium, ad hoc ut sit opus Sacramenti, non vero illud a te susceptum. Dices: At est sententia probabilis, quod quilibet possit sibi commutare votum in opus aequale, vel saltem in melius. Respondeo: In voto ipse uouens est loco Superioris sibi legem voti imponens: & opus ex voto non debet eleuari virtute clauium: quae aliter se habent in casu penitentiae, ut dictum est.

2. Sed his non obstantibus, me citato affirmatiuam sententiam mordicus docet Pater Leandrus tom. 1. tract. 5. disp. 9. quast. 102. non tantum extratione de commutante votum in melius, sed quia ex Nugno, & aliis quando penitens obliuiscitur penitentiam iniunctam, & non possit adire primum Confessarium, potest adimplere penitentiam secundum proprium arbitrium, considerando peccata confessam, & satisfactionem quae communiter solet adiungi pro similibus peccatis. Ergo penitens potest commutare illam. Vnde haec sententia habet vsque adhuc quatuor validissimos Patronos, Villalobos, Portel, Caestlinum, & Leandrum, est itaque probabilis, licet ego priorem negatiuam, probabilioris existimem, quam tueretur Cardinalis Lugo de penit. disp. 25. sect. 6. n. 96. & alij.

3. Sed ex his quaerit Leandrus, ubi supra quaest. 73. an penitens satisfaciat, Psalmis, Coronae, aut aliis precibus penitentia iniuncta debitis, si sola mente recitet. Et affirmatiue respondet, casu quo certo conetur expedientiis esse spirituali eius saluti orare mente quam voce; quia potest penitens commutare

earum preces penitentiae debitas, in orationem illarum mentalem: nam, ut ipse tenet, penitens propria auctoritate penitentiam sibi iniunctam, in aequale, aut in melius commutare potest. Sed Doctores, qui negant penitentiam non posse commutari in melius a penitente, circa casum propositum negatiue contra Leandrum respondebunt. Et ideo Amicus in Cur. Theol. tom. 8. disp. 16. sect. 5. n. 57. sic ait: ex dictis inferitur, penitentem suae obligationi non satisfacere, si Rosarium, quod in penitentiam a Confessario accepit, non uocaliter, sed mentaliter tantum recitet. Ratio; quia Confessarius, nisi aliud exprimat, semper censetur penitentiam iniungere iuxta modum ordinarium, quo solent communiter ab aliis exerceri: cumque communiter Rosarium solet uocaliter recitari non satisfacit penitens, si illud tantum mentaliter dicat. Sicut nec satisfacit qui habens pro penitentia iniunctam ieiunium, illud nocte frangit, etiam si die seruet, contra Suarez disp. 38. sect. 8. initio. Ratio est, quia ieiunium censetur a Confessario penitentii iniungi iuxta morem, quo illud communiter seruatur in Ecclesia. Haec Amicus, cuius sententiae ego adhaereo.

RESOL. XXXI.

Alia dubia circa penitentiam impostam, a Confessario. Sed praeter ea, iam ex illis ueris transcripta in hoc tractatu, restant sequentia dubia.

Primum, an Confessarius teneatur imponere penitentiam praeseruatiuam?

Secundum, an Confessarius possit iniungere penitentiam, ut matrimonium contrahat?

Tertium, an qui ex penitentia ad Rosarium, vel Coronam Virginis recitandam, obligationem habet, possit recitare cum socio, dicens quilibet suam saluationem Angelicam?

Quartum, an penitens, si impotens sit ad recitandum Officium, Psalmos, Coronam, &c. solus, teneatur hac cum socio recitare; & penitentiam adimplere, si socium facile adiuuare queat? Ex part. 1. tr. 7. & Misc 7. Ref. 3.

§. 1. Quae primo an penitens possit propria auctoritate satisfactionem impostam a Confessario in aequale vel in melius commutare; & nouissime negatiue respondet Pasqualig. in Theolog. t. 2. contr. 86. sect. 6. numero 2. & nominatim contra Card. Lugo, sed ego aduersus illum posita plures Doctores adduxi, & nunc aliquos etiam addam, ut probabilitas nostrae sententiae magis firmetur, sic itaque asserit Remigius in pract. Confess. tractat. 5. cap. 5. §. 15. num. 10. El mismo penitente se puede tambien desobligar de la penitencia impuesta en la confession commutandola en cosa igualmente buena, o satisfactoria, o por lo menos en cosa euidentemente mejor; y assi el que tuuo deuocion de rezar todos los dias el Oficio de nuestra Señora, y despues le han dado en penitencia que rezare todos los dias una parte de un rosario, satisfaze la penitencia con el rezo del dicho Oficio. Et me citat Ioannes de Soria in epilogo summarum p. 2. tr. 1. sect. 2. disput. 2. §. circa satisfactionem fol. 101. Potest Sacerdos, imò debet, imponere per virtutem clauium penitentiam aliquam, quia satisfactio est pars Sacramenti: sed non semper est Sacerdos obligatus ad imponendam eam sub praecipuo determinando opus, cum sufficiat aliquando dicere. Si hoc, vel tale opus feceris, ego assigno in penitentiam. Ex quo inferitur, valde uilius esse illa uerba a Sacerdote proferre post absolutionem

na Ref. 56. & in Ref. eius prima not. signanter in eius §. Et quidem prope finem, uerf. Ex penitentia.

Sup. hoc in tribus Ref. praecedentibus, & infra in Ref. 33. §. Sed obiter. Ref. sup. in Ref. 25. §. ult. à lin. 2. & in Ref. 18. cursum in §. Nota secundo,

Sup. hoc ad literam infra in §. Quero secundo. huius Ref. in fine. Sup. hoc late sup. in Ref. 11. & in alio §. eius annot.

Sup. hoc in-
fra in hac ip-
famer Ref. §.
Quarto sc.
cuando, & in
aliis eius an-
notationis.

Sup. hoc infr.
in hac Ref. §.
Nota hic, &
in aliis eius
prima not.

Sup. hoc infr.
in hac Ref. §.
Nota hic, &
in aliis eius
prima not.

Quæ hic sur-
tuprà Ref. §.
& 25. & in
aliis not. pr-
ma huius
Ref.

nem scilicet, *Et quidquid boni egeris, &c.* maxi-
mè ad serenandas Confessorum scrupulorum con-
scientias.

2. Et tandem hanc sententiam me citato, tanquam
probabilem defendit doctus Pater Ioannes Maria
de Castilento in *Polyanthea Seraphica tom. 1. ver.
Confessio difficult. 62.* vbi sic ait: Licet negent pro-
babiliter multi Doctores in melius euidenter opus,
posse sibi penitentem commutare impositam
sacramentaliter penitentiam, cum in seipsum iudi-
cis actum ferre nequeat, volent enim requiri no-
vi iudicii actum à Confessario factum ad commu-
tandam penitentiam etiam in melius opus: Ita
Coninch *disputat. 10. d. 12. de Sacram. penit. Hen-
riq. l. 5. c. 20. Reginald. tom. 1. l. 7. c. 8. Sanch. tom. 1.
in sum. l. 4. c. 11. Sanchez in select. disput. 14. nu-
mero 2. 2. & alij.*

3. Attamen nostri Portel *V. Penit. sacr. in addit.
num. 6. & Villalob. tit. 1. tr. 9. difficult. 9* quos ci-
tat & sequitur Diana *1. part. tract. 4. de Sacrament.
resolut. 53. & 2. part. Miscell. 1. res. l. 53.* ex co,
quia votum quis potest propria auctoritate muta-
re in melius euidenter opus, puta vnam coronam
in vnum diem ieiunij, ergo etiam propria auctori-
tate poterit commutare vnam coronam pro peni-
tentia impositam in diem ieiunij, cum eadem ratio
militare valeat vtrunque, & probabiliter quidem,
quia vtrobique non adest commutatio auctorita-
tiua iurisdictionalis, sed auctoritate æquitatis fun-
data in superabundanti pietate, quia quis per-
fectius cupit adimplere vel Deo promissionem fa-
ctam, vel ab homine mandatum acceptum, ita vt
ista dicatur improprie commutatio voti, & peni-
tentia adimpletio. Hinc obligatus reddere, vel dare
modium vnum hordei, si det ex sua liberalitate
vel pietate tres modios frumenti, dicitur verè
adimplere obligationem, quantumvis in specie
hordei modium non tribuat, quia superabun-
danter tradit quod melius est. Vnde sicut debens
recipere hordei modium nollet recipere tres mo-
dios tritici, videretur esse irrationabiliter inuitus,
acceptat opus melius pro minori promisso, & con-
fessor etiam esset irrationabiliter inuitus, si nollet
penitentiam parua à se datam commutare, vel
adimplere per opus euidenter melius propria peni-
tentis voluntate vel pietate electum. Quare ex præ-
sumpta Confessarij voluntate vt dicemus infra, po-
test penitentiam in opus euidenter melius commuta-
re penitens.

4. Quod si dicas cum Henriq. *loc. cit.* quod
non est eadem ratio voti, & penitentia, nam vo-
tum est lex à se posita, penitentia autem ab alio
imposita, non obstat, nam strictius adstringitur
vovens à lege sibi per votum imposita, vt pote iure
diuino obligatus deinde eam seruare, nec nisi à
Prælati cum causa legitima dispensari potest, quam
penitentia, quæ solum ex præcepto Confessoris
obligat, & eam ipsemet potest tollere, vel alter, vt
dicemus infra, & tamen præsumunt ipsi, quod Deus
benedictus paruum opus quod quis vovit, in eu-
denter melius commutat à vovente, acceptet, &
non præsumunt hoc de Confessore: qui si esset in-
uitus, irrationabiliter inuitus dicens, quod ta-
men non potest dici de Deo, quia si nollet acceptare,
ipse est Dominus, & illud est bonum quod
Deus vult, non autem est bonum quia sic volen-
dum est, itaque præfata opinio omnino mihi pro-
babilis videtur, cum nulli fiat præiudicium, &
penitendi perfectius detur occasio. Hucusque Cas-
tilentus; cui etiam adde Nouacium in *scrutinio
spirituali p. 1. c. 41.* & me citato Possentium in *Re-
collect. 99. mor. ver. penit. Sacrament. c. 3. num. 15.*

& me citato doctum & amicissimum Laurentium
Longum in *tabulis Sacrament. tab. 2. c. 30. num. 2.*
præter Leandrum, Bassæum, Baucium, Martinum
de San Ioseph, quos * alibi in mei defensionem ad-
duxi; dico itaque circa præsentem difficultatem,
sententiam negatiuam esse probabilem, affirmati-
uam verò suam habere probabilitatem non dubio,
vt olim docui.

5. Quarto secundò: An Confessarius liberetur à
peccato si aliquando imposuerit non ita grauem
penitentiam, si in abolutione apposuerit illam
clausulam, *Quidquid boni feceris sit tibi in remissionem
peccatorum?* Negatiuè respondet Martin. de
Sacram. l. 5. d. 51. sect. 5. n. 46. sed probabiliter olim
cum multis affirmatiuè respondi, sed nominatim con-
tra me infurrexit Eminentissimus Dominus meus
Cardinalis de Lugo, contra quem postea in fauorem
huius sententia ego adduxi Leandrum, Amicum,
Machadam, Bassæum, Reuerendissimum Candi-
dum sacri Palatii Apostolici Magistrum, & alios,
quibus nunc addo Remigium in *Pract. Confess. l. 5.
c. 5. §. 17. num. 2.* vbi sic ait: Fuera de los ayunos,
oraciones, y limosinas, puede tambien el Confessor
dar por penitencia todas las obras, que general-
mente hiziere buenas en el dia, semana, o mes, por-
que si el pecado en comun puede ser materia deste
Sacramento; porque no lo sera tambien la satisfac-
cion? y este es el estilo de la Iglesia, conforme à
quellas palabras. Quidquid boni feceris & mali sus-
tineris, sit tibi in remissionem peccatorum, &c.
que acostumbra dezir los Confessores despues la
absolucion Sacramental. Y es opinion comun que
tambien sirven de que el Confessor se libre de pe-
cado, en auer impuesto penitencias leues por gra-
ues culpas. Ioannes de Soria in epologo *summar.
p. 2. tr. 1. sect. 1. §. circa satisfactionem*, ait: Potest Sa-
cerdos (iuno debet) imponere per virtutem clauis in
penitenti penitentiam aliquam, quia satisfactio
est pars Sacramenti: sed non semper est Sacerdos
obligatus ad imponendam eam sub præcepto de-
terminando opus, cum si sufficiat aliquando dicere,
Si hoc, vel tale opus feceris, ego assigno in peni-
tentiam, ex quo inferitur valde vtilius esse illa ver-
ba à Sacerdote proferri post abolutionem scilicet.
Et quidquid bonis egeris, &c. maxime ad seren-
andas Confessorum scrupulorum conscientias.
Ita ille.

6. Et tandem Baucius in *casibus singularibus con-
scientie cas. 112.* sic ait, Quæritur an Confessarij
imponentes paruas penitentias in particulari, in
aliquo casu excusari debeant.

7. Respondetur affirmatiuè, puta quando Con-
fessarius profert illa verba in abolutione, *Quidquid
boni feceris, aut patienter sustineris sit tibi in au-
gmentum gratia, &c.* debet verò Confessarius de-
clarare penitenti, vt sciat leuem penitentiam sibi
idè imponi, quia omnia bona opera totius vite
sua in satisfactione penæ peccatis debite iniun-
guntur. Vide etiam Trullench. *de Sacrament. l. 4. c. 7.
d. 2. n. 9. & 14.*

8. Quæro tertio, an Confessarius teneatur im-
ponere penitentiam præseruatiam? Negatiuè
respondet Remigius in *Pract. confess. tract. 5. c. 5.
§. 18. numer. 4.* vbi sic ait: *A qui se ofrezce una do-
da y es, supuello que el confessor no solo es
juez, sino tambien Medico, si tendrà obligacion
debaxo de pecado mortal dar al penitente peni-
tencia, no solo satisfactoria, sino tambien iudi-
cial, y præseruatua contra el pecado v. g. que
ayuno, que se vifia de cilicio, &c. A esto se
responde, que aunque harà bien el confessor en
darle semejantes penitencias, y en aconsejarle
la:*

las: però no tiene obligacion debaxo de peccado grave à mandarlo assi; porque semejantes penitencias no son simpliciter necessarias para remedio del penitente, y puede el penitente con medios mas suaves, y aun con vivir con cuidado apartar se de sus culpas, y peccados, aunque aygan sido de costumbre; y bastará, que el diga, que con el favor de Dios, ha de procurar la emienda, y complir la penitencia, que le diere el confessor. Ita ille.

9. Sed hæc opinio mihi non placet, & idem Ioannes Pontius in curs. Theol. disp. 46. q. 14. conclus. 5. n. 173. rectè ex Concilio Tridentino sess. 14. c. 8. & multis rationibus firmat, confessorium teneri imponere penitentiam non solum vindictivam, sed etiam preseruativam iuxta conditionem personæ, & qualitatem culpæ.

10. Hinc oritur dubium curiosum, an confessorius possit iniungere penitenti, vt matrimonium contrahat: & negativè respondet Fagundez p. 2. l. 9. c. 5. n. 4. & Layman tract. 6. cap. 15. sed Leander de Sacram. tom. 1. tract. 5. disp. 9. quest. 36. ex Navarro, & aliis affirmativam sententiam docet, in casu quo confessorii constituit esse penitentium remedium vt ipse non ruat in peccata carnis; ratio est, tum quia ex Apostolo, melius est nubere, quam viri. Tum etiam, quia susceptio huius Sacramenti non est ita ardua, aut onerosa, quæ non possit sub penitentia aliqua iniungi.

11. Nota hic obiter, Pasqualigum in Theol. t. 2. d. 36. sect. 8. n. 38 cum aliis, probabilitè docere, penitentiam non posse commutari nisi repetatur confessio peccatorum, pro quibus fuit iniuncta, non est tamen necesse quod perfectè repetatur, sed sufficit si in confilio. Sed ego sententiam affirmativam potè etiam probabilem esse, quam tuetur etiam nouissimè me citato Remigius in pract. confess. s. d. 5. §. 18. n. 9. vbi ita asserit; *Es tambien opinion muy probable, que el confessor puede conmutar la penitencia, que impuso otro; aunque no se repitan los peccados, aygan sido reservados, y aunque sea la penitencia de las que llaman preseruativas y medicinales, con tal que se comute en otra preseruativa, y concurra alguna causa, como quando el penitente no la cumpla, y cree el confessor que dificultosamente cumpla la primera; o es contra la salud, condicion; o que sea en estado; Quia presumitur hanc esse superioris intentionem.*

12. Con todo esso parece dificultoso de entender, que se pueda conmutar la penitencia medicinal en otra en otra, sin que menamente el penitente se confiese de sus peccados, porque la medicinal no se hà de poner igualmente por todos los peccados, sed ratione servata, vn remedio se destina contra la torpeza, y otro se ordena à la ira, &c. y consecutivamente parece necesario saber los peccados para hazer la conmutacion de vna preseruativa penitencia en otra? pero inuigo que diziendo el penitente la causa porque le dieron la penitencia preseruativa, podrá el Confessor conmutar la en otra.

13. Nota etiam quod penitens potest recitare non flexis genibus, si flexis genibus nequeat. Quia quod flexis genibus dicatur, est quid accidentale, & modus tantum penitentia, quod deficiente implenda substantia manet; quia præceptum confessoris intelligendum est instar præcepti Ecclesiastici. Item potest recitare cum socio dicens quilibet suam salutationem Angelicam, qui ex penitentia ad Rosarium, vel coronam Virginis recitandam obligationem habet. Quia interpretari possumus voluntatem confessorij esse vt huiusmodi pensum, & penitentia eo more, quo Officium diuinum persoluitur, adimpleatur.

Tom. I.

14. Et ita docet Leander de Sacram. to. 1. tr. 5. disp. 9. quest. 69. & 70. sed difficultas est * an penitens si impotens sit ad recitandum Officium, Psalmos, aut Coronam, &c. solus; teneatur hæc cum socio recitare: Et negativè respondet Leander loco citato q. 71. etiam si penitens socium facillimè inuenire queat. Quia probabilius est Clericum non teneri ad recitandum Officium cum socio (etiam si illi, aliquis in socium se offerat) si impotens est ad recitandum solus; ergo neque penitens impotens ad implendam penitentiam per se solum, tenebitur ad eam exequendam socium querere.

* Sup. hoc le
ge doctrinam
Ref. not seq.
& aliarum
cius annot.

Sup hac pro-
babilitate in
tom. 3. tr. 6.
Ref. 37.

RESOL. XXXII.

An facta commutatione penitentia, possit penitens eligere, quam maluerit?

Et quid, si penitens iterum confiteatur eadem peccata, super quibus penitentia iniuncta fuit, & de novo illi penitentia imponitur, tacita prima, an teneatur, secunda penitentia non obstantè, adimplere primam non reuocatum?

Et an Confessorius in alia confessione, etiam non iterata confessione, possit commutare penitentiam?

Et an idem Confessorius possit, non audita confessione mutare penitentiam, si penitens intra hebdomadam redeat?

Etiamque queritur, utrum Confessorius possit imponere penitentiam grauem sub onere tantum peccati venialis?

Et an penitens, si ex negligentia non adimplet penitentiam tempore determinato à Confessario, peccet tantum venialiter? Ex part. 1. tr. 8. & Misc. 8. Ref. 55.

§. 1. **N**egativè respondet Cardinalis Lugo de Sacram. penit. disp. 2. §. 6. n. 103. vbi sic ait; Petes an ad tollendam obligationem prioris penitentia, requiratur quod Confessorius velit eam commutare, & tollere; an si sufficiat audire eadem peccata, & imponere penitentiam pro illis, absque eò quod fecit, impositam fuisse aliam penitentiam pro eisdem, ad hoc vt penitens possit accipere hanc secundam penitentiam, & relinquere priorem: Aliqui enim ideo probant nostram conclusionem, quia, nimirum penitens potest iterum in iudicium adducere illa peccata, ac si nunquam fuissent adducta, & adherere sententiæ posteriori. Existimo tamen hoc non sufficere, sed requiri reuocationem seu commutationem prioris sententiæ, nam si hoc esset, possit etiam penitens relicta posteriori penitentia, adherere priori, quæ nondum reuocata est per secundam: cum ergo præceptum prioris Confessorij validum fuerit, manebit in suo robore, nisi in eodem tribunalis reuocetur, ad quod oportet manifestari secundo Confessario, & quod ipse habeat eam intentionem. Imò hoc etiam credo verum, licet secunda confessio fieret cum eodem primo Confessario: hic enim si non recordaretur prioris confessionis, & penitentia, non haberet intentionem eam reuocandi, neque auferret obligationem ex illa relicta propter eandem rationem Ita Lugo.

2. Sed ego affirmatiuè sententiæ adhaereo cum Doctoribus, quos citat, & sequitur Leander de Sacram. tom. 1. tr. 5. disp. 9. q. 103. quibus ego addo Dicastillum de Sacram. tom. 2. tract. 8. disp. 14. dub. 8. num. 131. vbi sic asserit: * Semel autem facta mutatione penitentia liberum est penitenti eligere penitentiam, quam voluerit siue primam, siue secundam, inquam mutata est, quia commutatio fit in fauorem

* Sup. hoc, in tom. 8. tr. 4. Ref. 75. & lege eam per totam & vide etiam Ref. & §. eius annotationis.

Et 3 penit